

Problemele globale a lumii *contemporane*

“Omul nu trebuie să caute nici ceea ce știe, nici ceea ce nu știe. Nu poate să caute ceea ce știe fiindcă știe și nimeni nu are nevoie să caute ceea ce știe ; nu poate să caute nici ceea ce nu știe fiindcă nu știe ce anume să caute” (Platon).

Trăim într-o lume guvernată de minciuni și false aparențe. Oamenii au ajuns să viețuiască mecanic, trăind repetitiv și gândind standard. Privesc în oglindă și în jurul lor, luând umbrele drept adevăruri. De multe ori le place ce văd și se mulțumesc cu atât. Banii au ajuns să guverneze viața, se crede chiar că sunt aducători de fericire. Pe când filosofia nu îmbogățește material o persoană, nu pune mâncarea pe masă, nu rezolvă problema surselor de energie și nici nu îi spune unui bolnav de cancer că este vindecabil.

Dacă am încerca să ne trezim din starea de dependență față de nevoile vieții, după cum spunea Jaspers, am filosofia, am ajunge la suflet, la esență. Însă foarte mulți oameni se gândesc că asta nu le asigură o pâine pe masă și renunță.

N-am vrea să se intimple că Platon și scrierile sale sa fie înlocuite astăzi de Christian Dior și ultimele sale creații vestimentare, că lui Aristotel, dacă ar dori să filosofeze i s-ar oferi o masă la Mc Donald's pentru a-și așeza gândurile și chiar mai mult, Nietzsche ar fi înconjurat într-o încăpere de postere cu Madonna și Jennifer Lopez. Doar așa, poate ar avea mai multă inspirație. Și totuși, chiar așa este. Lumea se află într-un imens pericol. Acela de a se pierde pe ea însăși, de a deveni o lume fără problematizări, fără legitimarea conduitei raționale, fără ierarhizări valorice. Iar omul nu mai este ființa rațională ce tinde spre înțelepciune, ci devine, după cum se remarcă într-un manuscris eminescian „**cimpanzeu dotat cu intelect**”.(Alexandra Mortzun).

Omenirea in istoria sa se ridica de la o treapta inferioara la alta superioara.La origine, viata omului se gasea la o treapta extrem de inferioara,era o viata a unei fiinte biologice,dominata de instincte.Treptat,intr-o evolutie fireasca apare o forta cu totul deosebita,ratiunea,odata cu care viata omului dobindeste un sens,devine capabila de a urmari un scop superior.In noile conditii de existenta,omul isi pune problema alegerii mijloacelor atingerii scopului suprem,a obiectivelor prioritare.Deoarece,scopul suprem,pe care ar trebui sa-l evidentieze astazi

societatea este supraviețuirea. Omul are șansa de a realiza cât de mult s-a pierdut legătura sa cu Universul și să redevină ființa rațională ce tindea spre înțelepciune. Omul încă nu cunoaște multe fenomene care se petrec în jurul lui și în sine însuși, dar cu toate acestea ele se întâmplă, fără voia noastră.

Problema omului și vieții umane ocupă un loc central în filosofii și religiile tuturor timpurilor. Dar de-a lungul vremii viața umană în complexitatea ei a fost înțeleasă tot atât de diferit pe cât de diferite au fost ideologiile și credințele religioase. Nici una din religiile lumii nu se ridică însă la înălțimea concepției despre om pe care o dezvoltă creștinismul. Potrivit Sfintei Scripturi, omul este creat de Dumnezeu prin lucrarea mâinilor Sale; din cei dintâi oameni, Adam și Eva se trage tot neamul omenesc, adevăr care constituie baza unității ființiale a naturii umane. Omul creat este persoana, deci ființa deschisă spre comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii. Plecând de la aceste premise, Sfânta Scriptură depășește prin doctrina sa revelată privind omul și viața umană cadrul de până atunci al înțelegerii omului și vieții sale. Învățătura creștină cuprinde nu puține teme în acest sens, arătând că viața umană este de un preț inestimabil și trebuie ocrotită și păstrată cu toate mijloacele și cu eforturi neobosite.

În contextul revoluției tehnice și științifice actuale care atrage după sine o nouă înțelegere a omului există pericolul de a se prefera mașina omului, de a se subestima viața umană. Un teolog apusean recunoscând că într-adevăr lumea noastră actuală este "scena celor mai strălucite realizări tehnologice", dar în același timp și a inumanelor nedreptăți și asuprirea. Acest teolog vede lumea clatinându-se în mijlocul tuturor conflictelor economice, politice, sociale etc, iar viața supusă pericolului unui sfârșit tragic.

Analiza poziției omului în condițiile largirii influenței tehnicii, tehnologiilor, științei contemporane, a schimbărilor culturale arată că progresul științific și social este posibil și necesar doar în baza dezvoltării mai intense a domeniilor: moral, spiritual, social, politic. Reșind din complexitatea și multitudinea manifestărilor ființei umane, problema omului este abordată diferit în condițiile sistemelor social-politice, a culturilor și orientărilor filosofice. Dar alături de deosebirile esențiale a popoarelor lumii: social, politic și cultural tot mai clar se conturează comunitatea destinului și în această bază și comunitatea problemelor cu care se confruntă. Cele mai actuale și prioritare probleme, cu care se confruntă omul sunt: interconexiunile omului cu mediul natural de existență, cu instituțiile și organizațiile sociale și politice; definirea și constientizarea de către om a poziției sale, a rolului în susținerea procesului social istoric, în crearea culturii universale; definirea sensului vieții, a responsabilității morale și sociale a individului în contextul schimbărilor sociale atestate la sfârșitul mileniului doi.

Problemele cu care se confruntă societatea contemporană sunt: caracterul schimbător al epocii noastre, dezvoltarea dinamică a științei și tehnicii, caracterul

controversat al consecințelor acesteia, schimbările radicale sociale și culturale, complicate de înlăturarea formelor vechi de organizare și desfășurare a vieții și activității omului, redimensionarea valorilor, a convingerilor și reprezentrilor învechite, completarea conținutului lor cu dispozitivii noi—toate acestea și multe alte probleme solicită o reacție imediată a tuturor purtătorilor culturii universale și naționale. Eliberarea oamenilor de influența și gestionarea severă a comportamentului lor de către aceste instituții, respingerea modului critic de gândire au contribuit la afirmarea noilor posibilități pentru dezvoltarea liberă, creativă a omului. Acest proces a sporit responsabilitatea omului pentru deciziile adoptate, deschizând noi posibilități pentru afirmarea și dezvoltarea personalității umane. Pentru a se orienta în noua realitate socială, pentru a răspunde cerințelor timpului istoric omul are nevoie de o pregătire, de o cultură și o conștiință filosofică, care i-ar permite să-și coreleze idealurile, modelele, interesele personale cu necesitățile timpului, cu imperativele supraviețuirii.

Omenirea a ajuns la o situație critică în evoluția sa, care impune necesitatea unei schimbări radicale a mentalității, a comportamentului omului, grupului social, a întregii societăți. Creșterea numerică și modificarea calitativă a necesităților omului a condus la intensificarea activității de producere și la epuizarea resurselor naturale. Începând cu perioada postbelică în rapoartele și studiile savanților din Occident, sunt evidențiate consecințele negative ale progresului tehnico-științific, ale activității intensive a omului. Criza ecologică completată de criza antropoecologică globală amenință omenirea cu dispariția condițiilor necesare conservării și reproducerii vieții. Pentru a evita o astfel de desfășurare a proceselor naturale, omul, societatea contemporană, care sunt responsabili pentru destabilizarea biosferei, din necesitatea absolută a supraviețuirii sunt determinați să-și modifice esențial atitudinea față de natură. Comunitatea științifică, filosofii, nu doar apreciază nivelul atins de omenire în propria evoluție, dar elaborează programe de activitate, orientate spre ameliorarea situației. Lucrarea propune un model de coexistență al omului, al societății, al biosferei, argumentat teoretic de Metateoria Supraviețuirii.

Elaborarea unui nou model al existenței umane, este posibilă doar prin asimilarea procesului evoluției naturii, al omului; evidențierea condițiilor existențiale ale omului societății informaționale, tehnogene, globalizate. Analizând acest lucru s-a constatat că omenirea, în evoluția sa istorică, s-a mai confruntat cu situații critice; că specificul actualei crize antropoecologice reiese din faptul că biosfera și-a pierdut capacitatea de a-și restabili echilibrul ce o caracterizează. O concluzie optimistă a investigației ne informează că omul/societatea dispune de mijloacele necesare supraviețuirii. Argumentând necesitatea schimbării mentalității omului, în baza redimensionării valorilor morale, putem explica potențialul ontologic, metodologic, epistemic, social, economic, politic, axiologic al Metateoriei supraviețuirii.

O cale de dezvoltare a societății contemporane ar fi cea a umanizării vieții sociale, proces susținut de un nou mod de gândire, comunicare și activitate. Pentru a schița un nou model de existență Metateoria supraviețuirii sistematizează, generalizează cunoștințele, interpretările modului de viață al omului contemporan, întemeiat pe diferite principii conceptuale: teocentrism, antropocentrism, umanism, biocentrism, biosferocentrism, egalitarism etc.

În baza multiplelor interpretări a modului uman de existență, evidențăm problema orientării omului contemporan în volumul imens de informații despre capacitățile, abilitățile, interesele diferitor persoane, grupuri sociale, omenire, cu scopul de a înțelege semnificația majoră a formulei “A avea” și a imperativului “A fi”. În limitele acestor două dominante și va avea loc schimbarea mentalității omului, se va afirma personalitatea responsabilă pentru propria existență și pentru conservarea și reproducerea resurselor biosferei, necesare generațiilor viitoare.

O problemă acută a realizării practice a conținutului strategiilor supraviețuirii, asigurării securității existenței umane și a modelului dezvoltării durabile a societății o constituie polarizarea omenirii în state dezvoltate și subdezvoltate. Dacă în statele cu o economie de piață funcțională, cu tradiții democratice, modelul dezvoltării durabile al civilizației ar putea fi implementat fără dificultăți, apoi în statele subdezvoltate este complicat să promovezi principiul “restricțiilor etice”, deoarece majoritatea cetățenilor acestora sunt lipsiți de condițiile și sursele elementare ce întrețin viața organismului. (Situția cetățenilor statelor sărace este analizată în lucrare în baza datelor statistice a Republicii Moldova).

Rezultat al progresului tehnico-științific este criza morală prin care trece societatea contemporană. A fost făcut un studiu conceput dintr-o nouă perspectivă, în baza unei noi concepții - a bioeticii. Bioetica se prezintă ca o nouă știință cu toate componentele și structurile necesare pentru această nomenclatură. Apariția bioeticii este corelată cu elaborarea unui sistem de orientări morale, spirituale, cu formarea unui nou potențial spiritual al științei. În contextul bioeticii are loc îmbogățirea conținutului unor noțiuni tradiționale ale științelor naturale și socio-umanistice, printre care menționăm: natura, omul, corporalitatea, viața, progresul, dezvoltarea, rentabilitatea, profitul etc. Sunt supuse analizei problemele de ordin etico-filosofic care vizează caracterul societății de consum, în condițiile în care știința și tehnica nu mai pot da răspunsuri adecvate la multe întrebări de ordin etic apărute în urma descoperirilor făcute. Se propune ca bioetica să devină o cale de evitare a crizei antropoecologice contemporane, scopul urmărit fiind supraviețuirea viului pe Pământ.

Concepțiile extremiste științifice și antiștiințifice duc la o adâncire și mai acută a crizei morale, se atenționează asupra prejudiciilor posibile în cazul aplicării incorecte a rezultatelor științifice. Este cercetată problema ajustării valorilor ce țin de știință cu celelalte valori umane, prin revizuirea procesului de axiologizare a

practicii cognitive, elaborarea unui sistem unic de orientări valorice, bazate pe o balanță a intereselor omenirii.

***Cultura(o alta problema globala).* Sensul culturii in lumea contemporana.**

Cultura este singura zona a cunoasterii contemporane in care te poti baricada impotriva matematicilor care cuceresc totul. Cultura face posibila, inca, rezistenta la matematici. Matematicile sunt foarte bune, dar nu pot explica (si nici nu si-o propun) individualul. Or, cultura da socoteala de individual, iar pe linia aceasta ea poate furniza inca lumii moderne o "mathesis" nematematica, o cunoastere nematematica.

Acest subiect e atat de pretentios si de cuprinzator, incat nu poate fi acoperit cum se cuvine. Se poate spera doar la o rezolvare a lucrurilor nu venind cu un raspuns, ci punand justa intrebare. S-ar putea ca aceasta sa fie conditia contemporana a oricarui intelectual, daca nu conditia intelectualului dintotdeauna: a formula intrebarile optime, in nadejdea ca buna lor formulare echivaleaza cu un raspuns.

Supunind reflectiei problema culturii in genere si a sensului culturii in epoca noastra putem spune ca in sine, aceasta problema nu e o problema "culturala", caci o data ce te socoti "om de cultura" intrebarea care se pune e cum sa traiesti cu o asemenea calitate, ce statut existential poti capata ca "om de cultura", cum te vei misca in lumea ta ca purtator al acestei etichete. Ne vom intreba, cu alte cuvinte - pe urmele lui Montesquieu care, ca european, se mira, cu veacuri in urma, "cum poate cineva sa fie persan" -, ne vom intreba, asadar, cum poate cineva sa fie om de cultura. Nu a ajuns cumva cultura sa fie un soi de Asie a lumii contemporane, un univers exotic, greu de transferat in viata zilnica?

Cum poate cineva sa fie om de cultura astazi?

Intrebarea pleaca, desigur, dintr-o insatisfactie latentă, din sentimentul ca e foarte greu, ca e, uneori, imposibil sa fii om de cultura, mai exact, ca din valorile culturii nu poti extrage suficiente forte, suficienta doctrina ca sa poti face fata onorabil situatiilor curente de viata si cu atat mai putin unor situatii limita.

Doua lucruri am putut constata de-a lungul vremii: mai intai, se intampla ca, in situatiile-limita, cultura sa nu te ajute: treci printr-un moment greu si te trezesti ca tot ce ai citit nu poate sa-ti ofere nici o proptea, ca lecturile tale devin pura bibliografie, raft plin de carti fara nici o eficacitate existentiala: nu te poti sprijini pe nici un autor. Simti nevoia unei alte instante care sa te sustina; simti nevoia sa-ti extragi dintr-un alt domeniu chiar si energia de a continua sa faci cultura. Exista, prin urmare, o precaritate a culturii in fata situatiilor-limita. O gara aglomerata e un

loc foarte bun pentru a medita la problema culturii. Instinctul vital brut, urgenta imediatului sunt mai prezente acolo ca nicaieri. Intr-un asemenea loc, iti poti da foarte bine seama ce subreda e cultura, ce diafana - in sens prost - poate sa apara ea, in contrast cu vitalitatea gregara a unui peron plin, pe care se agita patetic, purtati de nevoi acute, sute de oameni cu ochii la ceas si la bagaje... Sigur, te poti consola spunandu-ti ca, lipsita de orice sansa in imediat, cultura castiga batalii pe termen mai lung: ca ea are sanse absolute numai in perimetrul Absolutului; pana la urma insa aceasta consolare se dovedeste ea insasi descurajanta.

Al doilea lucru pe care l-am constatat in timp este, poate, si mai grav: cultura nu presupune, in mod necesar, rigoare morala; din cultura nu se poate deduce un cod moral. Intalnim, de aceea, din pacate, nenumarati oameni de cultura admirabili prin cunostintele lor, dar pe care, omeneste vorbind, nu dai doi bani: e plina lumea de lepre cultivate, de carturari insalubri, de autoritati "intelectuale" lipsite de orice autoritate morala. Daca asa stau lucrurile - si asa stau! - atunci cultura se face vinovata de a-ti da o prea mare libertate: libertatea de a te ocupa de orice, in orice conditii.

Daca un sprijin concret nu este de asteptat de la cultura, dupa cum nu este de asteptat de la ea o dogma morala, care sunt atunci beneficiile ei, care ii este rostul?

La intrebarea: cum poate cineva sa fie om de cultura? Constantin Noica a avut urmatoarele raspunsuri. Sunt cel putin patru motive pentru care merita sa faci cultura, pentru care cultura are dreptul a fi socotita o valoare suprema, singura pe care te poti sprijini intr-o viata de om:

1. Intai - spunea Noica - cultura este singura sursa certa a unei bucurii permanente. Daca exista un teritoriu al lumii in care poti cunoaste deplinatatea bucuriei, acest teritoriu nu poate fi decat cultura. Fireste, bucuria e altceva decat placerea; spre deosebire de aceasta din urma, ea poate prelua si tristetile omului, salvandu-le din perspectiva spiritului. Cultura salveaza totul prin comentariu. Pana si bucuriile senzoriale sunt bucurii in masura in care sfarsesc in contemplativitatea comentariului, trecand, astfel, intr-o conditie suprasenzoriala. Cultura este deci o satisfactie perpetua, fara riscuri, fara dezamagiri, o satisfactie pe care o poti avea fara sa depinzi de altii.

Doua obiectii se pot face acestei frumoase definitii: mai intai, bucuria culturii culmineaza, uneori, cu o obnubilanta euforie a culturii, iar aceasta euforie e periculoasa in masura in care te pune in disonanta cu imediatul, te face neatent la dramele proximitatii. Evaziunea culturala este unul din riscurile culturii prost practicate, este ridicolul si stridentia ei. Apoi, exista oameni care nu au "organul" bucuriei, oameni structuralmente incapabili sa identifice sensul vietii cu experimentarea neintrerupta a bucuriei, si numai a ei. Nu este un lucru dovedit ca rostul omului este sa apara in scena, sa traga un zambet satisfacut si sa se retraga, apoi, multumit, in neantul din care a venit. Bucuria, bucuria pura si simpla, poate fi

buna, poate fi dezirabila, dar nu este singurul continut de viata posibil si, in nici un caz, nu este neaparat cel mai nobil.

2. Cultura - spunea in continuare Noica - este adevarata forma de maturitate a spiritului. Ea scoate lumea din minoratul care o ameninta uneori, investind totul, prin simpla atingere, cu propria ei splendoare. Cultura este un fel de a raspunde de tot, un fel de a da socoteala de oameni, de imprejurari, de carti, de istorie, pe scurt, un fel de a aduce totul intr-o ordine mai inalta. Cultura trage totul in sus, salveaza - cu gratie - aparentele. Expresia asta - "a salva aparentele" - a aparut in literatura platoniana cu sensul de "a gasi justificarea aparentelor". In sine, aparentele par inconsistente si atunci, ca sa le "salvezi", ca sa le faci sa persiste, sa-si dezvaluie rostul, trebuie sa le asezi intr-o ierarhie justificativa. Asta face cultura cu tot ce exista: ea nu lasa nimic in platitudinea in care se afla in mod obisnuit, ci muta totul intr-o geografie mai pura.

Nu cumva insa ea muta adesea lucrurile din firescul lor? Nu aduce ea in lume prea multa mediere?

3. Cultura mai este - spunea Noica - singurul loc in care libertatea este la ea acasa. Cultura este instanta funciaramente eliberatoare. Ea iti da toate dezlegarile. Dar - am vazut-o deja - inflatia aceasta a libertatii poate fi o capcana. Ea echivaleaza cu suspensia rigorii morale si, la limita, cu dezordinea etica. Ca si sanatatea biologica, libertatea nu este un "in sine"; este o valoare relativa, un instrument care isi dovedeste indreptatirea numai prin scopul pe care este pus sa-l slujeasca. Libertatea se justifica prin orientarea ce i se da. Or, daca e adevarat ca prin cultura iesi de sub tot soiul de determinari stanjenitoare, reusind a te misca liber inlauntrul lumii tale de carti si de idei, nu este mai putin adevarat ca universul culturii - asigurand fastul libertatii - nu ii garanteaza buna orientare. Esti pus, cu alte cuvinte, in posesia unui magnific instrument, dar nu stii intotdeauna bine ce sa faci cu el.

4. In sfarsit, ultimul lucru pe care il spunea - in aceasta privinta - Noica si cu care nu putem fi decat de acord este ca disciplina culturii este o forma foarte eficienta de igiena a spiritului. Asa cum exista o igiena pentru corp, o "spalare" elementara care tine de civilizatie, exista si o igiena pentru minte, care este cultura. Un om necultivat este un om nespalat, un om lipsit de conditia minimala a miscarii lui in social. Omul este dator sa treaca prin curatirea oferita de cultura, daca vrea sa-si onoreze umanitatea.

La aceste patru motivatii, Noica a adaugat, cu alt prilej, trei codicile. Mai e ceva - spunea el: cultura face sa primeze posibilul asupra realului. Nu esti multumit cu realul, plonjezi in posibil si intri in ordine. Se contureaza astfel tema culturii consolatoare si este surprinzator faptul ca tocmai de Noica este data o astfel de formula, fiindca atunci cand e vorba de filozofie, el nu suporta tonul si problematica consolarii. Ca si Hegel, Noica nu ingaduie speculativului sa alunece

spre "edificator". Este drept ca multe personaje importante ale culturii europene au practicat cultura ca pe o forma de compensare si ramane sa ne intrebam daca poti face bine un lucru pornind de la o insuficienta. Multi oameni de cultura ai Europei sunt oameni care au ales cultura dintr-o carenta vitala. Este ceea ce Noica insusi numea odata "cultura de tip esopic": indivizi cu un defect constitutiv sau altul se refugiază între cărți, incapabili de traire deplină: rezulta o cultura resentimentară sau, în orice caz, o cultura de evaziune.

Cultura este singurul teritoriu în cuprinsul căruia te poți baricada împotriva iubirii! Iubirea este o temă care te urmărește pretutindeni în viață; doar blindat în spațiul culturii poți avea aerul că o eludezi, că o poți uita. Există, într-adevăr, forme de cultura care suferă de o anumită glacialitate. Cultura se poate face la temperaturi scăzute, cu briciul unei minți reci, straine de orice patos. Există un limfatism implicit al omului de cultura, o scădere de potențial care-l face să poată amana indefinit experiențele esențiale ale vieții. De-aici și incapacitatea culturii de a statua o morală: o morală nu este posibilă decât ca dedusă dintr-o experiență a iubirii, dintr-o angajare, din aderență la un crez, la o doctrină, la un om, la un zeu.

Deplasare preocupărilor noastre de la conținut la formă, de la sensul lucrului la expresia lui este una din fatalitățile epocii contemporane și unul din semnele proastei evoluții a culturii și tocmai această manie alexandrină a vesnicei disecări a enunțurilor, cu ocultarea crescândă a sensurilor, ne face din ce în ce mai subreți ca oameni de cultura.

... Și totuși, fără cultura nu se poate! În ce fel urmează atunci să o integram vieții noastre, depășindu-i iluziile și limitele?

Toată lumea acceptă că, uneori, sunt lucruri mai importante decât cultura. Pentru omul comun, de exemplu, mai importantă decât cultura este viața imediată. El plasează deci un "dincolo de cultura" la nivelul empiriei zilnice. Există apoi omul politic care spune: este bună cultura, dar mai importantă este pragmatica politică, căci ea se ocupă de făurirea fericirii lumii. Cultura este o valoare secundă, de suprastructură. Există, în fine, omul religios care spune: există un "dincolo de cultura" care trebuie plasat la nivelul sacrului. Întrebarea este dacă, admitând rand pe rand fiecare din aceste "dincolo"-uri, drumul spre ele nu este optim când trece prin cultura și dacă, atunci, cultura nu este cumva cel mai bun drum către altceva decât ea, medierea optimă, calea cea mai bună a propriei transcenderi. Între doi artiști la fel de talentați, (căci nimic nu poate înlocui talentul), are șanse să fie mai bun cel care este și cultivat. Între doi monahi cu la fel de intensă vocație spirituală (căci cultura nu poate ține loc de vocație), este, poate, mai bun cel care în plus este și un om de cultura. Tot astfel, între doi politicieni cu egală eficacitate politică, este încă mai eficace acela care este dublat de un om de cultura. Cultura nu trebuie înțeleasă, asadar, ca un capăt de drum, ca un absolut: ea poate fi însă o modalitate foarte potrivită de a viza absolutul. S-ar spune, prin urmare, că ceea ce numim "cultura" este cea mai bună mijlocire atunci când îți lipsește nemijlocirea. Fiindcă

exista si acest caz. Exista oameni care pot plonja direct intr-un "dincolo" paracultural; aceasta este o sansa pe care nu o are toata lumea si, evident, cand o ai, cand detii nemijlocirea aceasta, te poti dispensa de mijlocirea culturii. Dar daca nu o ai, cultura apare ca solutie preferabila. O solutie foarte potrivita de altfel conditiei umane in general. Umanitatea este o specie a intervalului: nu este nici sub puterea instinctului, care rezolva lucrurile cu simplitatea naturii, dar nici sub incidenta sacrului, care de asemenea rezolva lucrurile simplu, cu simplitatea harului. Umanitatea este intr-o stare intermediara, este la mijloc. Ea s-a rupt de instinct si nu este inca in sanctitate. In aceasta conditie echivoca, nimic nu o reprezinta mai bine decat cultura. Cultura este cea mai adecvata modalitate de a subzista in conditia intervalului; este cel mai bun mod de a astepta o solutie pe care nu o ai inca. Cultura este cea mai decenta forma de scepticism. Cine gandeste cum trebuie, nu se poate complace multa vreme in cenusiul scepticismului. Dar cata vreme traversezi o criza de scepticism, este bine ca ea sa aiba macar prestanta unui fapt de cultura. Cultura nu da solutii, nu da retete de viata (decat firilor bovarice), dar face suportabila absenta solutiei. In general, cultura face totul suportabil si mai ales face suportabil insuportabilul lipsei de convingeri in care traim uneori. Poate ca, in aceasta acceptie a ei, cultura este o componenta "fatala" a lumii moderne. Uneori avem sentimentul ca "cerul" se lasa tot mai jos si ca cel mai inalt cer pe care il vedem noi astazi este cultura. Sunt si "ceruri" deasupra ei, dar nu le mai percepem. Ceva de acest ordin a simtit probabil Mircea Eliade cand, la un moment dat, intr-o carte de discutii cu un ziarist francez, spunea asa: "...sunt de parere ca noi, ca produse ale lumii moderne, suntem condamnati sa primim orice revelatie prin intermediul culturii. Numai prin intermediul formelor si structurilor culturale ne mai putem intoarce la surse, numai in carti mai putem inca gasi spiritul". O data mai mult, cultura apare ca o mediere, singura forma de mediere - crede Eliade - care ne-a mai ramas. O presupusa instanta de dincolo de cultura este sensul insusi al culturii. Chiar o natura culturala cum este, pana la urma, Mircea Eliade simte asta cand face o marturisire ca aceasta: "...de cand am fost in India ma sustine in permanenta un gand, si anume ca orice s-ar intampla, exista, undeva, o peatera, o grota in Himalaia, care ma asteapta". Daca faci cultura cu gandul la un asemenea loc de dincolo de ea, ai o buna instalare in cultura. Este interesant ca in fraza lui Eliade este vorba de o grota, deci de o adancime, asezata pe un munte, pe un loc inalt. O buna asezare in cultura ar putea fi tocmai asta: a trai simultan adancurile si inaltimea, a te instala cu cultura cu tot in profunzimea de deasupra ei...

Concluzie

Problemele globale ale lumii contemporane nu pot fi rezolvate decit printr-o abordare interdisciplinară centrată pe valorile umane.

Este necesara schimbarea radicala a mentalității omului contemporan, realizată în baza redimensionării conținutului valorilor, normelor, principiilor morale. Din necesitatea supraviețuirii omul, societatea trebuie să valorifice potențialul principiului umanismului moderat, care, fiind plasat la baza comportamentului uman, ar crea condiții favorabile coexistenței omului, societății și biosferei; ar contribui la reproducerea stabilității proceselor naturale; ar asigura o dezvoltare durabilă a civilizației. Recomandările sunt adresate Guvernului Republicii Moldova, responsabililor pentru domeniile: instruire și educație; soluționarea problemelor sociale ale cetățenilor; pentru protecția mediului ambiant Cuvinte-cheie: Supraviețuirea, moralitatea, personalitatea, omul natural, omul economic, omul moral, strategia supraviețuirii, dezvoltarea durabilă, securitatea umană, metateoria supraviețuirii, sacralitatea vieții, biocentricmul, umanismul moderat, umanizarea vieții sociale, coevoluție, stabilitatea biosferei.

Lumea, în care trăim este supraincercata de mistere și paradoxuri și doar omul dispune de capacitățile necesare pentru a formula și a exterioriza “rosturile” vieții, ale evoluției, ale Existenței ca totalitate. Confruntându-se cu probleme existențiale serioase, cu situații tensionate și dorind să le depășească, omul realizează o analiză minuțioasă a trecutului istoric, a experienței altor generații, popoare, state. Omul este înzestrat cu capacitățile necesare pentru a înțelege adecvat seriozitatea situației sale, a sensului propriei existențe. Problemele care apar în condițiile crizei sunt determinate de faptul că omul s-a îndepărtat de natura într-atât, încât instinctul și-a pierdut puterea de influențare a deciziilor și acțiunilor individului. Normalizarea situației este necesară, deoarece orice sistem viu este înzestrat cu un mecanism de auto-reglare a reacțiilor la factorii excitanti din exterior.

Constatăm că trăim într-o lume globalizată, integrată sub aspect economic, financiar, politic. Dacă lumea ar învăța să respecte tradițiile, manifestările spirituale ale tuturor popoarelor, atunci am putea stabili regulile și principiile coexistenței în condițiile, oferite de lumea contemporană.

(Andrei Plesu, Ludmila Rosca, Alexandra Mortzun.)